

Palliativt kunskapscentrum i Stockholms län

Nyhetsbrev

Vi samarbetar med kommuner i Stockholms län och Region Stockholm

2023-02-23 | Årgång 10 | Nummer 2

[Läs brevet i webbläsare](#)

Hej!

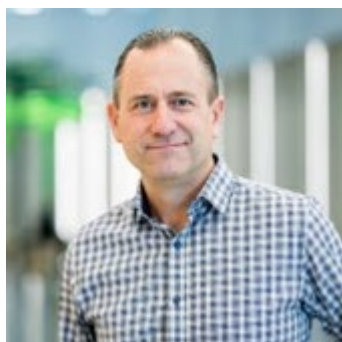
Ljuset har kommit tillbaka och dagarna blir snabbt längre. Härligt!

I detta Nyhetsbrev går vi vidare i vår presentation av några av föreläsarna på PKC-dagen den 12 maj. Lokalen i Münchenbryggeriet rymmer 800 deltagare och i skrivande stund är vi redan uppe i nästan 500 anmälda. **Så ett tips är att inte vänta för länge med anmälan!**

Nya kursupplägg och utbildningar testas under våren och PKC:s utbildningsutbud blir allt större. Flera av de nya utbildningarna berättar vi om på olika sätt i detta nyhetsbrev. Det är spännande att få återkoppling från deltagarna så att vi kan skruva på innehållet och upplägget ytterligare.

Peter Strang skriver i detta nummer av vårt nyhetsbrev om fotografiers betydelse i palliativ vård.

Trevlig läsning önskar,

Fredrik Sandlund
Verksamhetschef

Kalendarium

Vårens utbildningar med platser kvar

Palliativ vård – en introduktion

Föreläsare: Medarbetare PKC

Kramper och epilepsi vid tumör i hjärnan

Digital lunchföreläsning i samarbete med Akademiskt primärvårdscentrum och Regionalt cancercentrum Stockholm Gotland

Måltider vid livshotande sjukdom – patienters, närståendes och sjuksköterskors perspektiv

Föreläsare: Viktoria Wallin, leg. sjuksköterska, fil. dr. Marie Cederschiöld högskolaör basal hemsjukvård och hemrehabilitering i Region Stockholm

Personlighetsförändring och andra neuropsykiatriska symtom

Anordnas i samarbete med Akademiskt primärvårdscentrum och Regionalt cancercentrum Stockholm Gotland

Närhet, intimitet och sexualitet vid livshotande sjukdom

Föreläsare: Judy Laurin de Castro, specialistsjuksköterska, Capio ASIH/SPSV

Sårbehandling i palliativ vård

Föreläsare: Susanne Dufva, Sårcentrum Södersjukhuset

Undersköterskans roll i palliativ vård

Föreläsare: Lilian Fransson, PKC, och Mona Nyberg, specialistundersköterska

Grundläggande cancervård

Anordnas i samarbete med Akademiskt primärvårdscentrum och Regionalt cancercentrum Stockholm Gotland

Vågar vi tala om döden – får alla möjlighet att förstå och sörja?

Anordnas i samarbete med Forum Carpe

Paramedicinskt perspektiv vid palliativa vårdbehov

Föreläsare: Ida Kekonius, Maria Thorin Stockholms Sjukhem basal hemsjukvård och hemrehabilitering som arbetar på uppdrag av Region Stockholm

Symtomkontroll i palliativ vård

Föreläsare: Linda Björkhem Bergman och Per Fürst, överläkare

Buksymtom hos patient med palliativa vårdbehov

Föreläsare: Katarina Hellberg, Ersta palliativa klinik den specialiserade palliativa vården som arbetar på uppdrag av Region Stockholm

Regiondag Hjärntumör

Heldag i samarbete med Akademiskt primärvårdscentrum, Regionalt cancercentrum Stockholm Gotland och Svenska Hjärntumörföreningen

De nödvändiga samtalen – läkare

Anordnas i samarbete med Palliativt utvecklingscentrum i Lund och RCC Stockholm Gotland

Trygg när döden närmar sig

Anordnas i samarbete med Forum Carpe

Tema Cancer bjuder in till gemensam workshop

För medarbetare och chefer inom Tema Cancer, den specialiserade palliativa vården (ASIH/SPSV) och akutsjukvården

Symptomkontroll och teamarbete

För legitimerad personal inom kommunal hälso- och sjukvård

Smärta hos äldre – fördjupningsutbildning för Palliativa ombud

För palliativa ombud utbildade av PKC

Hematologi i palliativ vård

Föreläsare: Elsa Brånvall, Capio St. Görans sjukhus den specialiserade palliativa vården som arbetar på uppdrag av Region Stockholm

Workshop om samtal kring existentiella frågor för omsorgspersonal inom kommunens verksamheter

Föreläsare: Anna Wrangsjö, och medarbetare från PKC

Workshop om samtal och kommunikation för sjuksköterskor inom kommunal vård och omsorg

Anordnas i samarbete med Palliativt utvecklingscentrum i Lund

Workshop om samtal och kommunikation för läkare inom uppdraget läkarinsatser på särskilt boende

Anordnas i samarbete med Palliativt utvecklingscentrum i Lund

Samtalskurs för sjuksköterskor inom cancervården

Finansieras av RCC Stockholm Gotland

Nyheter

PKC-dagen den 12 maj 2023: Symtomlindring – en palliativ hörnsten

Missa inte att anmäla dig till PKC-dagen, den 12 maj!

Många har redan anmält sig till vår årliga PKC-dag, och nästan 500 av 800 platser är nu uppbookade. Här nedan lyfter vi fram några av föreläsningarna och föreläsarna.

Presentation av några av föreläsarna:

Anette Alvariza

Anette Alvariza är specialistsjuksköterska och professor i palliativ vård vid Marie Cederschiöld högskola och Stockholms Sjukhem. Hon har lång klinisk erfarenhet från specialiserad palliativ vård och leder eller medverkar i ett flertal forskningsprojekt med särskilt fokus på närstående. Anette är sedan januari 2023 en av två vetenskapliga ledare vid Palliativt kunskapscentrum.

Föreläsningens innehåll

Anette kommer tala om *Total pain - mångdimensionellt lidande.*

Begreppet "Total Pain" myntades av hospicerörelsens grundare Cicely Saunders under hennes arbete med att återföra synen på döden till att vara en naturlig del av livet och inte ett medicinskt misslyckande. Budskapet om att se hela människan och förstå att det är mycket som kan göra ont inför döden har sedan fortsatt att vara kärnan i hur vi ser på palliativ vård. Total Pain kan kopplas till mångdimensionellt lidande, något vi som vårdpersonal ofta möter när vi träffar personer under deras sista tid i livet. Hur kan vi förstå mångdimensionellt lidande? Hur kan det ta sig uttryck och på vilka sätt visas och tolkas lidande? Den kanske viktigaste frågan är hur vi kan möta och lindra lidande? Detta är några av de frågor som kommer att beröras under föreläsningen som baseras på klassisk och aktuell forskning samt klinisk erfarenhet.

Carina Lundh Hagelin

Carina Lundh Hagelin är sjuksköterska med lång klinisk erfarenhet från både allmän och specialiserad palliativ vård. Hon är docent, lektor och forskargrupsledare vid Maria Cederschiöld högskola, och leder specialistsjuksköterskeutbildning i palliativ vård. Carinas forskning handlar om symtom och symtomhantering och om lärandet och arbetssätt för palliativ vård där framförallt omvårdnad har en viktig plats.

Föreläsningens innehåll

Carina kommer tala om *Omvårdnad under livets sista dagar – räcker fyra hörnstenar?*

Palliativ vård beskrivs ofta på fyra hörnstenar, men räcker hörnstenarna till för att beskriva och omfatta allt som kan och bör göras i vården? Hur sätter vi ord på det vi gör? Utifrån en genomförd internationell studie blev det tydligt att omvårdnad blir en allt större del av vården ju närmre livet slut en person är och att det ibland saknas ord för att uttrycka det som görs i vården. Föreläsningen kommer att lyfta omvårdnadshandlingar i vården under livets sista dagar, olika aspekter och betydelse av handlingarna, samt vikten av ett gemensamt språkbruk för omvårdnad. Här kommer också handlingar som görs i vården att diskuteras utifrån dess plats i de fyra hörnstenarna.

Christel Hedman är överläkare och forskare vid Stockholms sjukhem och har specialistkompetens i palliativ medicin och onkologi. Hon arbetar deltid som forskare vid Palliativt Utvecklingscentrum i Lund vid Region Skåne och Lunds Universitet. Christel är medicine doktor och hennes forskning handlar om palliativ medicin med fokus på vården i livets slut och livskvalitet vid cancersjukdomar.

Föreläsningens innehåll

Christel kommer tala om *Infektioner i livets slut - ska de behandlas?*

En stor del av alla drabbas av infektioner i livets slut. Det kan vara svårt att både diagnostisera och behandla infektioner när livet närmar sig sitt slut. Samtidigt kan nyttan av behandlingen ofta vara tveksam och kommunikationen med patienter och närstående kan vara en utmaning. I föreläsningen går vi igenom de utmaningar som finns och de senaste forskningsfynden, avseende för- och nackdelar med infektionsbehandling.

Per Fürst

Per Fürst är Per Fürst är överläkare och forskare vid Stockholms Sjukhem och är specialist i palliativ medicin och geriatrik. Per är medicine doktor och hans forskning handlar dels om smärtlindring inom palliativ vård, dels om hur tillgång till palliativ vård kan förändra svårt sjuka patienters vårdutnyttjande.

Föreläsningens innehåll

Per kommer tala om *lågdos metadon vid cancersmärta i livets slut.*

En del svårbehandlade cancersmärter i livets slut verkar kunna lindras bättre genom tillägg av en låg dos metadon till den opioid som patienterna redan använder. Metoden verkar vara ganska vanlig inom specialiserad palliativ vård i Sverige. I föreläsningen går vi igenom hur det brukar användas och tar upp viktiga aspekter som säkerheten vid metadonanvändning.

Lyckad pilotomgång av vår nya utbildning för legitimerad personal inom äldreomsorgen med temat **Symtomlindring och teamarbete!**

Detta är en utbildning som ger möjlighet till utbyte med andra och för att få konkreta idéer för hur man kan jobba på den egna arbetsplatsen. Symtomkontroll, teamarbete och kommunikation är en röd tråd genom dagen. Utbildningen kan göras enskilt eller

tillsammans med andra från din verksamhet.

En ny utbildningsomgång genomförs den 10 maj. Läs mer via nedanstående länk.

[Läs mer och anmäl dig](#)

Till dig som arbetar inom kommunal vård och omsorg: Vill du bli bättre på att samtala om de svåra frågorna?

I juni anordnar vi workshops specifikt riktade till läkare med uppdraget läkarinsatser på särskilt boende, och till sjuksköterskor inom kommunal vård och omsorg, samt en workshop till undersköterskor och vårdbiträden som arbetar inom kommunal vård och omsorg.

Workshop om samtal kring existentiella frågor

Önskar du att det vore lättare att tala om det allra svåraste? Välkommen i så fall till denna workshop där vi utforskar olika sätt att samtala om döendet, döden och de existentiella frågorna.

- **1 juni: Workshop om samtal kring existentiella frågor för omsorgspersonal inom kommunens verksamheter**

Workshop om samtal och kommunikation

Tycker du att det är svårt att ta upp frågor som rör framtida vård- och omsorg? Skulle du vara hjälpt av en struktur för att kunna öppna upp för samtal med den äldre och de närstående om deras önskemål och prioriteringar inför framtiden? Välkommen då till denna utbildning!

- **8 juni: Workshop om samtal och kommunikation för sjuksköterskor inom kommunal vård och omsorg**
  - **9 juni: Workshop om samtal och kommunikation för läkare inom uppdraget läkarinsatser på särskilt boende**
-

Ny film om samtal i livets sista tid från Stiftelsen Äldrecentrum

Den 14 december anordnade PKC en dag om Tidigt palliativt förhållningsätt inom kommunal vård och omsorg med ett stort antal deltagare. Då fick vi se en förhandsvisning av denna film och intresset sedan dess har varit mycket stort. Nu är filmen helt klar och ligger upp för att alla ska titta på. Se nyhet via länk nedan på Stiftelsen Stockholms läns Äldrecentrums hemsida

Filmen visar hur samtal baserade på Dö-Bra kortlekens påståenden kan se ut, och är framtagen av Äldrecentrum i samarbete med äldreförvaltningen i Stockholms stad, Karolinska institutet, samt Palliativt kunskapscentrum och Kompetenscentrum för kultur och hälsa vid Region Stockholm. Målet med filmen är att få fler att vilja engagera sig i samtal om livets slut.

[Se filmen \(Äldrecentrum\)](#)

[Läs mer om filmen \(Äldrecentrum\)](#)

Är du ett Palliativt ombud och vill lära dig mer om smärta?

Då har vi utbildningen för dig! Den 23 maj anordnar vi en digital utbildningsdag där vi jobbar tillsammans med frågor som rör smärta hos äldre med fokus på hur du kan sprida kunskaper och stötta kollegor inom området smärta. Under utbildningsdagen kommer ni att genomföra och arbeta med webbutbildningen om "[Smärta hos äldre](#)", som finns på PKC:s hemsida.

[Läs mer och anmäl dig](#)

Grundutbildningar i palliativ vård digitalt via Teams

Utbildningar anpassade för medarbetare med lite mindre erfarenhet av arbete med palliativ vård.

- **Palliativ vård – en introduktion**
Datum: 7 mars, kl. 13.00–16.00
[Läs mer och anmäl dig](#)
- **Undersköterskans roll i palliativ vård**
Datum: 4 april, kl. 13.00–15.30
[Läs mer och anmäl dig](#)
- **Symtomkontroll i palliativ vård**
Datum: 25 april, kl. 13.00–16.00
[Läs mer och anmäl dig](#)

PKC TIPSAR! Webbutbildning om de Existentiella frågorna hos äldre

[Klicka här](#) eller på bilden ovan för att se en kort introfilm om utbildningen.

De existentiella frågorna hos äldre skiljer sig till viss del från existentiell kris hos yngre personer som befinner sig mitt i livet.

Utbildningen vänder sig i första hand till den vårdnära personalen på särskilda boenden men är användbar i all vård där man möter äldre personer som grubblar över existentiella frågor, till exempel om livet och döden, mening, och meningslöshet. Programmet ger konkreta förslag på hur man kan ge stöd till personer i existentiell kris. Ett särskilt avsnitt handlar om existentiell kris hos personer med demens och deras närstående. När du svarat på alla frågor kan du skriva ut ett kursintyg.

Kursen är lätt att komma åt och är kostnadsfri.

[Läs mer om webbutbildningen](#)

Utbildningar för personal inom LSS och en

särskild webb utbildning för LSS till våren

Utbildningarna är framtagna i samarbete med Forum Carpe och riktar sig till medarbetare och chefer inom boenden, dagliga verksamheter och personlig assistans.

Vågar vi tala om döden – får alla möjlighet att förstå och sörja?

Den ena utbildningen kallar vi "Vågar vi tala om döden – får alla möjlighet att förstå och sörja?" Den genomförs nästa gång den 19 april.

[Läs mer och anmäl dig på Forum Carpe](#)

Trygg när döden närmar sig

Den andra utbildningen går under namnet "Trygg när döden närmar sig" och äger rum nästa gång den 5 maj.

[Läs mer och anmäl dig på Forum Carpe](#)

Psst!

Dessutom vill vi berätta att innan sommaren kommer PKC släppa en helt ny webb utbildning särskilt framtagen för personal som arbetar inom LSS.

Vår nya utbildning Palliativa ombud inom akutsjukvård och geriatrik med start den 25 april blev snabbt fullbokad!

En första pilotomgång genomförs med start den 25 april. Syftet med utbildningen är att via fyra fysiska utbildningstillfällen utbilda palliativa ombud tillika lokala utvecklingsledare i palliativ vård. Intresset är rekordstort och vi blev snabbt tvungna att stänga anmälningssidan.

Inom några veckor släpper vi datum för två utbildningsomgångar i höst. Caritha Klasson och Kristina Zarins, sjuksköterskor och vårdutvecklingsledare på PKC är kursledare för utbildningen.

Fotografier i palliativ vård

*Referat av Peter Strang
Professor emeritus, senior rådgivare PKC*

Referat av: *Medelson A. et al. Using Photographs to Bring Dignity to Patients and Help Clinicians Find Meaning and Joy in Work. Journal of Palliative Medicine 2023 (26) 165–174. DOI: 10.1089/jpm.2022.0161*

Ett fotografi betyder så mycket

För många år sedan var jag som ASIH-läkare ansvarig för en äldre, svårt sjuk man. Han hade tappat mer än 20 kilo i vikt och var mycket svag; musklerna var borta, armarna var tunna och den torra huden hängde i stora veck. Jag gjorde täta hembesök eftersom han hade många problem, och vi hann lära känna varandra väl. En dag när vi satt och pratade vid hans köksbord, sa han att det var något han ville visa mig. Med stor möda reste han sig på sina svaga ben och gick till vardagsrummet. När han kom tillbaka hade han ett inramat svartvitt foto som föreställde en tjugoårig muskulös ung man som vunnit en medalj i någon idrottstävling. "Är det du?" frågade jag intresserad. "Ja, jag ville att du skulle se bilden. Så här såg jag ut när jag var ung", sa han och ögonen hade hunnit bli fuktiga.

Jag förstod inte hela innebörden, men anade att den unge mannen på fotot fortfarande fanns innanför den åttioåriga kroppen, men att ingen såg den. Och det var viktigt för honom att visa en annan sida än den sjuka kropp som var så påtaglig.

En studie om fotografier i palliativ vård

Vi människor är som blomsterlökar med lager på lager. Längst inne i den åttioåriga mannen fanns fortfarande barnet, tjugoåringen, den friska femtioåringen och ytterst fanns skalet, det vi andra såg. Gamla fotografier kan synliggöra de tidigare lagren och göra vården mer personcentrerad. Med den utgångspunkten har Ali Mendelson och medarbetare gjort en studie där de låtit 19 patienter välja ut ett favoritfoto och sedan samtala kring fotot, med personalen. Tanken med studien var att sådana samtal kan stärka personens värdighet och lyfta fram individen bakom sjukdomen. Patienterna var inlagda antingen på en kardiologavdelning, kirurgisk avdelning eller palliativ avdelning. Intervjuerna analyserades med en tematisk innehållsanalys.

Gamla fotografier kan göra vården mer personcentrerad

Vad fotografierna berättade

Under intervjuerna fick patienterna berätta varför de valt just det här fotografiet och vad bilden betydde för dem. Det som informanterna berättade kunde kategoriseras i åtta teman:

1. **Att förmedla personliga mål.** Genom fotografierna kunde några av patienterna förmedla sina personliga mål. Det var lättare att sätta ord på sina mål genom fotografier än att prata om det över ett skrivbord. Ett foto på barnbarn kunde vara en påminnelse om att man ville bli så pigg igen att man kunde träffa barnbarnen.
2. **Glädje.** En del hade valt ut fotografier som gestaltade de relationer eller platser som gav dem glädje, som en påminnelse om att de här glädjekällorna fanns kvar. Det kunde till exempel röra sig om bilder på ett husdjur, en familjemedlem eller en glädjefylld situation. Som en patient uttryckte det: *”Jag valde det här fotografiet för att påminna mig om att jag kan känna mig glad, stark och frisk!”*.
3. **Sätta ord på patientens känslotillstånd.** Vissa fotografier satte främst fingret på det känslotillstånd som personen ville förmedla, och det kunde handla om allt från kämpaglöd och tacksamhet till individualitet och kärlek till livet.
4. **Fotografier gör om en patient till en person.** Att se ett foto är något annat än att se en person i en sjukhussäng. Det ger en dimension som underlättar personcentrerad vård.
5. **Tro och andlighet.** För några patienter var fotografier med en religiös betydelse viktiga för det påminde dem om deras tro som den såg ut medan de var friska.
6. **Att höra till.** För många var fotografier som påminde dem om deras tillhörighet viktiga. Vi människor definieras och blir till i våra relationer och att ha med sig viktiga fotografier av familj eller vänner betydde mycket.
7. **Fysiskt utseende.** För en del patienter var det viktigt att visa för personalen hur de hade sett ut när de var friska. Precis som den äldre mannen som jag var läkare för.
8. **Meningsfulla samtal.** Ett fotografi når lager som man inte når i vanlig sjukvård. För vissa patienter var fotografierna ett sätt att inleda samtal om sådant som verkliga var viktigt för dem. Som en patient sa: *”Fotografiet hjälper personalen att få syn på mig, inte bara på min sjukdom.”*

Fotografier hjälper personalen att se en person, i stället för en ”sjukdom”

Diskussion

Fotografier i vården är ingenting nytt, men är ändå lätta att glömma bort. Inom äldrevården kan fotografier ha en stor betydelse, och jag vet att vissa sjukhuspräster använder fotografier för att hjälpa personer i livets slutskede att sammanfatta sina liv. Men foton borde också kunna spela en viktig roll i miljöer som palliativ hemsjukvård, där fotografierna finns i sin naturliga miljö. Om man tar in det som foton förmedlar och kanske också kommenterar foton som ligger framme, blir det mer osannolikt att man ser personen som en ”sjukdom”. I stället ser man personen och personens sociala sammanhang. Det är en skillnad för personalen att göra sitt bästa för en ”sjukdom” eller för en person, en medmänniska. Fotografier hjälper också oss i personalen att se personen i sammanhang som varit viktiga för dem.

Jag minns för länge sedan en kvinna med en svår cancersjukdom. Hennes cancer hade utvecklats otroligt snabbt och när jag skrev in henne som onkolog var hon sängbunden och en skugga av sig själv. Men jag glömmar aldrig vad hon svarade när jag bad henne berätta hur hennes liv sett ut innan hon blev sjuk: *”Så sent som ifjol, sprang jag maraton. Och hade ingen aning om att jag ett år senare skulle vara så här sjuk.”* Det var en bild jag inte hade kunnat föreställa mig. Nu berättade hon det med ord, men jag kan tänka mig att ett foto från när hon deltog i maraton hade sagt mer än alla ord.

Referenser

1. Medelson A. et al. **Using Photographs to Bring Dignity to Patients and Help Clinicians Find Meaning and Joy in Work.** *Journal of Palliative Medicine* 2023 (26) 165–174. DOI: 10.1089/jpm.2022.0161

Foto: [Pixabay.com](https://www.pixabay.com)

Palliativt kunskapscentrum i Stockholms län samfinansieras av Region Stockholm samt kommunerna Danderyd, Ekerö, Haninge, Huddinge, Järfälla, Lidingö, Nacka, Norrtälje, Nykvarn, Nynäshamn, Salem, Sigtuna, Sollentuna, Solna, Stockholms stad, Sundbybergs stad, Södertälje, Tyresö, Täby, Upplands-Bro, Upplands Väsby, Vallentuna, Vaxholm, Värmdö och Österåker.

Läs mer om oss på: pkc.regionstockholm.se

Kontakt: pkc.siso@regionstockholm.se

Foto: Yanan Li (om ej annat anges)

Följ oss på Facebook och Instagram

Tipsa en vän

Dela utskicket:

[Avregistrera dig från nyhetsbrevet](#)

Palliativt kunskapscentrum
REGION STOCKHOLM